

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Lyhytelokuvat käsikirjoittajaopiskelijan käyntikorttina työelämään
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta

Käsikirjoitusprosessi lyhytelokuvien tuotannossa: auteur-toimintamalli vs.
triangeli-malli?

Koulun lyhytelokuvat

Taneli Toivo

Kulttuurialan opinnäytetyö
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

TORNIO 2010

TIIVISTELMÄ

Toivo, Taneli 2010. Lyhytelokuvat käsikirjoittajaopiskelijan käyntikorttina työelämään Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta. Käsikirjoitusprosessi lyhytelokuvien tuotannossa: auteur- toimintakulttuuri vs. triangeli-malli?

Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kulttuuriala. Viestinnän koulutusohjelma. Sivuja 34.

Tämän tutkintotyön tarkoituksena on pohtia auteur-toimintakulttuurin vaikutusta Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun lyhytelokuvatuotantoihin. Käsittelen aihetta tuotantokoordinaattorin ja käsikirjoittajan näkökulmasta. Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö. Tuotantoina käsittelen viittä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun lyhytelokuvaa, jossa työn tekijä toimi tuotantokoordinaattorina.

Opinnäytetyön teoriaosa käsittelee elokuvatuotannossa käytössä olevaa kahta käsikirjoituksen toimintamallia. Teoriaosassa perehdytään lähemmin auteur-toimintakulttuuriin ja triangeli-malliin, joista ensimmäinen on käytössä Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun lyhytelokuvatuotannoissa ja jälkimmäinen yleisimmin Suomen elokuvatuotannossa.

Opinnäytetyön runkona olen käyttänyt alan kirjallisuutta sekä omia kokemuksiani toimiessani tuotantokoordinaattorina sekä käsikirjoittajana Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun eri tuotannoissa. Työssä vertaillaan Suomen elokuva-alalla hyvin usein käytettyä triangeli-mallia ja auteur-mallia käsikirjoittajan ja tuotantokoordinaattorin näkökulmasta.

Mielestäni koulun käytössä oleva auteur-toimintakulttuuri ei vie toivottuun päämäärään koulun lyhytelokuvatuotannoissa. Auteur-toimintakulttuurissa yhdellä ihmisellä on liikaa päätösvaltaa ja näkökulma jää näin kapeaksi. Suosittelen käyttämään koulussamme elokuva-alalla suosittua käsikirjoitus-triangeli-mallia, koska siinä ryhmätyön merkitys kasvaa ja jokainen tuo oman osaamisalueensa projektiin. Lisäksi tämä käsikirjoitus triangeli-malli vastaa paremmin työelämän haasteeseen.

Asiasanat: Käsikirjoittaja, käsikirjoitus, auteur, lyhytelokuva

ABSTRACT

Toivo, Taneli 2010. Short films by the students of the Kemi-Tornio University of Applied Sciences as a passageway to employment. The process of writing a script in the production of short films: the auteur operating culture vs. the triangel operating culture?

Bachelor's Thesis. Kemi-Tornio University of Applied Sciences. Business and Culture. Degree Programme of Media Arts. Pages 34.

The purpose of this thesis is to consider the effects of auteur operating culture on the short film productions at the Kemi-Tornio University of Applied Sciences. This functional study deals with the topic from the production coordinators and writers points of view. The productions under analysis are five short films from the Kemi-Tornio University of Applied Sciences, where the writer of this thesis worked as a production coordinator.

This thesis deals with two different methods of producing a script for a film. These two methods are the auteur and triangel operating cultures. The former is being used in short film productions in the Kemi-Tornio University of Applied Sciences and the latter more commonly in the Finnish film industry.

This thesis was written based on literature of this field and the writer's experiences working as a production coordinator and writer in different productions at the Kemi-Tornio University of Applied Sciences. The auteur and triangel operating cultures are being compared with each other from the point of view of the production coordinator and writer.

I think that the school used the auteur-culture does not take the desired goal the school short film productions. Auteur-operating culture is one man business decision and-gas perspective is so narrow. I recommend to use the film school in the field of popular script triangle model, because it increases the importance of teamwork, and each brings its own expertise in the project area. In addition, this manuscript triangle model corresponds better to the challenge of working life.

Keywords: Script, screenplay, auteur, short film

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	4
1.1 Aiheen esittely.....	4
1.2 Oppilaitoksen esittely.....	4
1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma	5
2 TRIANGELI-MALLI KÄSIKIRJOITUKSESSA	7
2.1 Ohjaaja – elokuvan taiteilija	7
2.2 Elokuvakäsikirjoittaja taiteen ja tuotannon välissä	8
2.3 Tuottaja turvaa muiden työrauhan	9
3 AUTEUR-TOIMINTAKULTTUURI.....	11
3.1 Mitä tarkoittaa auteur-toimintakulttuuri elokuvatuotannossa?	11
3.2 Auteurin vahvuudet.....	11
3.3 Kirjoittajaidentiteetti	12
3.4 Näkökulma auteur-toimintakulttuuriin	13
4 KÄSIKIRJOITTAJA SISÄLTÖKYSYMYSTEN ÄÄRELLÄ	14
4.1 Tavoite ja päälause eli premissi	15
4.2 Kohderyhmä ja näkökulma	15
4.3 Lyhytelokuvan pituus.....	16
5 ALOITTELEVA KÄSIKIRJOITTAJA.....	17
5.1 Valmistautuminen käsikirjoituksen tekoon.....	17
5.2 Aloittelevan käsikirjoittajan haasteet	17
6 PALAUTTEEN ANTAMINEN.....	18
6.1 Palautteen antamisen tarkoitus.....	18
6.2 Miten antaa palautetta?	18
6.3 Miksi palautetta on vaikea antaa?	18
7 AUTEUR-MALLIN KÄYTTÄMINEN KTAMK:SSA.....	20
8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA POHDINTA.....	22
8.1 Triangeli-malli käsikirjoitukseen	22
8.2 Käsikirjoituksen valinta	22
8.3 Julistemarkkinointi.....	23
8.4 Pohdinta	29
LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen esittely

Tämän opinnäytetyön aiheena on käsikirjoitusprosessi lyhytelokuvien tuotannossa. Lyhytelokuvia tuotettaessa käytetään yleisimmin triangeli-mallia tai auteur-toimintamallia. Toimintamallin valinta vaikuttaa olennaisesti siihen, kuinka monta tekijää on aktiivisesti käsikirjoitusprosessissa mukana. Yksinkertaistetusti triangeli-mallissa tehdään ryhmätyötä ja auteur-mallissa käsikirjoittajalla on itsellään kaikki langat omissa käsissään.

Lyhytelokuvien tuotanto on tärkeä osa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun medianomi-opiskelijoiden opiskelun sisältöä. Lyhytelokuvatuotanto on sisällöntuotannon opiskelijoiden opinnoista n. 25 %. Tällä hetkellä opetusmenetelmissä suositaan auteur-mallia. Ammattimaisessa elokuvatuotannossa suositaan puolestaan triangeli-mallia. Lisäksi medianomeja koulutetaan Suomessa huomattavasti enemmän kuin alalla on tällä hetkellä työpaikkoja. (Taloussanomat, 2010 & Kauppalehti, 2010). Vastaako Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulun opetus työmarkkinoiden haasteeseen?

1.2 Oppilaitoksen esittely

Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulu on Kemissä ja Torniossa toimiva oppilaitos. Oppilaitos on perustettu vuonna 1992. Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulussa, myöhemmin KTAMK, koulutetaan opiskelijoita viidellä koulutusalueella: kulttuuriala, liiketalous, luonnontieteet, sosiaali- ja terveystieteet sekä tekniikka. Opiskelijoita oppilaitoksessa oli vuonna 2009 yhteensä 2870, opettajia 262 ja liikevaihto oli 23,5 miljoonaa euroa. KTAMK:n kaksi päätehtävää on järjestää työelämäläheistä korkeakouluopetusta ja tehdä opetusta kehittävää ja alueen hyvinvointia lisäävää tutkimus- ja kehitystyötä. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2010.)

KTAMK:n kulttuurialalla voi opiskella kuvataidetta ja viestintää. Viestinnän koulutusohjelma jakautuu kahteen toisiaan tukevaan suuntautumisvaihtoehtoon: teostuotanto ja monimediajournalismi.

Teostuotanto keskittyy tuotannollisesti haastaviin audiovisuaalisiin tuotantoihin joissa suuntautumisvaihtoehtoina ovat: sisältötuotanto, kuvaus ja leikkaus sekä ääni. (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2010.) Tässä työssä keskityn sisältötuotannon suuntautumisvaihtoehdon yhteen tärkeään osa-alueeseen: lyhytelokuvien käsikirjoitusprosessi.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelen kirjallisuuden ja muun lähdeaineiston avulla käsikirjoittamisen erilaisia toimintamalleja. Tavoitteena on kuvata kahhta erilaista toimintamallia ja niiden vaikutuksia käsikirjoittajana kehittymiseen, lyhytelokuvien kaupallistamiseen ja käsikirjoittajan työllistymiseen.

Tutkielman pääongelma on: Valmentako auteur-toimintakulttuuri sisältötuotannon opiskelijaa paremmin työelämän tarpeisiin kuin triangeli-malli?

Alaongelma on: Miten opiskelijoiden lyhytelokuvista tehdään vahvempi käyntikortti työelämään?

Opinnäytetyön avulla on tarkoitus saada selkeä käsitys siitä, kumpi toimintamalli KTAMK:n lyhytelokuvien käsikirjoitusprosessissa olisi opiskelijoiden kehittymisen ja työelämään siirtymisen kannalta hyödyllisempi. Lisäksi opinnäytetyössä selvennetään toimintamallien etuja lyhytelokuvien kaupallistamisen kannalta.

Kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö. Työssä sovelletaan tekemällä tutkimisen -menetelmää. (Vilka & Airaksinen 2003.) Tutkimusmenetelmänä käytetään kirjoittajan omia kokemuksia, jotka ovat syntyneet tuotantokoordinaattorina toimimisessa viidessä lyhytelokuvassa.

Tuotantokoordinaattorin ja käsikirjoittajan näkökulmasta tarkastellaan KTAMK:n auteur-toimintakulttuuria. Auteur-toimintakulttuurissa yhdellä ihmisellä on käytännössä kaikki valta lyhytelokuvatuotannoissa. Käsikirjoittaja on avainasemassa KTAMK:n lyhytelokuvissa koko tuotantoprosessin ajan aina käsikirjoittamisesta markkinointiin saakka.

Tutkielman alussa esitellään Suomen elokuva-alalla käytössä oleva triangeli-malli, jossa käsikirjoittaja, ohjaaja ja tuottaja toimivat tiiviissä yhteistyössä jo käsikirjoituksen eri vaiheissa. Työssä käsitellään triangeli-mallin vahvuudet ja heikkoudet käsikirjoitusprosessissa, ja sitä verrataan tällä hetkellä KTAMK:ssa toimivaan malliin, jossa käsikirjoittaja ja ohjaaja ovat sama henkilö. Työssä selvitetään, olisiko triangeli-mallista hyötyä

lyhytelokuvien käsikirjoitusprosessissa tällä hetkellä esiintyviin rakenteellisiin haasteisiin. Samalla selvitetään palautteenannon merkitystä tuotantoprosessissa.

Aineistolähteinä käytän keväällä 2010 valmistuneita viittä lyhytelokuvaa ja edellisenä vuonna tehtyjä kolmea lyhytelokuvaa sekä niiden tuotantoja. Opinnäytetyön teorialähteinä käytetään elokuva-alan ja erityisesti käsikirjoittamiseen liittyvää kirjallisuutta sekä aiheeseen liittyviä Internet-lähteitä.

Opinnäytetyössä esitellään muutama esimerkkitapaus lyhyesti auteur- toimintakulttuurista KTAMK:ssa, koska sillä on omintakeisia ja moniulotteisia merkityksiä koulun tuotannoissa. Lopuksi esitellään vaihtoehtoisia toimintamalleja käsikirjoituksen valinnasta tuotantoon sekä markkinoinnin tärkeyttä. Markkinointi on hyvin laaja ala, jonka kokonaisuutta ei ole tässä työssä mahdollista käsitellä. Työssä keskityn käsittelemään markkinointia elokuvajulisteiden kautta, koska ne ovat tärkeä osa lyhytelokuvien markkinointia ja sisältötuotannon opiskelijat tuottavat ne itse KTAMK:ssa.

Aiheen valitsin opinnäytetyöhön, koska minua kiinnostavat käsikirjoittamisen triangeli-malli ja sen tuomat mahdollisuudet hyvään käsikirjoitukseen. Työn tarkoituksena on selvittää tuleville käsikirjoittajille, ohjaajille ja tuottajille elokuvakäsikirjoitusprosessin vaiheita ja sitä, mitä hyvä yhteistyö tarkoittaa. Samalla selvennän työssäni, miten markkinoida elokuvaa elokuvajulisteiden avulla terävästi mahdollisimman laajalle kohderyhmälle. Tämän markkinoinnin osan valitsin sen vuoksi, koska elokuvajulisteiden suunnittelu ja toteutus ovat merkittävä osa lyhytelokuvan markkinointia. Työssä esitetään kolme esimerkkiä elokuva-alalta julisteiden toimivuudesta markkinoinnissa. Miten julisteiden avulla kiinnitetään ihmisten huomio ja herätetään keskustelua?

Tällä opinnäytetyöllä pyrin vertailemaan auteur-toimintamallia ja triangeli-mallia ja esittämään vaihtoehtoisen toimintamalli KTAMK:n lyhytelokuvatuotantoon. Työssä kerron myös ryhmätyön tärkeydestä koko prosessin ajan aina käsikirjoituksesta markkinointiin. Työn avulla pyrin herättämään keskustelua siitä, miten KTAMK:ssa voitaisiin panostaa entistä enemmän käsikirjoitukseen.

2 TRIANGELI-MALLI KÄSIKIRJOITUKSESSA

Suomen elokuva-alalla ja elokuvakoulutuksessa korostuu tällä hetkellä yleinen toimintamalli: triangeli-malli. Tämän tarkoituksena on, että käsikirjoitus on käsikirjoittajan, ohjaajan ja tuottajan yhteinen luonnos. Tutkitun aineiston perusteella triangeli-malli toimii ammattinäkemysten mukaan seuraavasti.

On hyvin yleistä, että tuotantoyhtiön alkaessa suunnitella elokuvan käsikirjoitusta, muodostetaan niin sanottu triangeli, johon kuuluvat tuottaja, ohjaaja ja käsikirjoittaja. Triangeli muodostetaan siksi heti alkuun, että tällä tavoin pystytään ratkaisemaan mahdolliset ongelmat yhteisvoimin jo alussa. On tärkeää, että käsikirjoitusta on suunnittelemassa kaikki kolme ammattilaista heti alussa, koska auteur-mallissa ongelmat tulevat esiin yleensä myöhemmin, vasta esimerkiksi leikkausvaiheessa, jolloin ne voivat haitata työn edistymistä ja vaikuttaa lopputulokseen. On siis hyvä löytää ratkaisu ongelmiin jo alkuvaiheessa. Tuottajalla voi olla usein käsitys siitä, että käsikirjoittajan, ohjaajan ja tuottajan on pystyttävä tekemään yhtenäistä yhteistyötä, mutta tämä ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys kaikissa suomalaisissa tuotannoissa. Syitä tähän on monia, mutta varmasti yksi suurimmista on se, silloin annetaan toisille enemmän palautetta. (Hyttiä 2004, 65–67.)

Triangelimuotoisessa työskentelyssä on tärkeää, että osaa arvostaa omaa ja muiden työtä. Ajatuksena on, että tekijät pystyvät tarjoamaan prosessiin sellaista tietoa mitä toisilla tekijöillä ei ehkä ole. Näin voidaan rakentaa yhteistyötä, joka rakentuu toisistaan poikkeavien ja erilaisten vahvuuksien varaan. Tärkeä osa elokuvan tekoa on, että tunnustetaan tekijöiden vahvuudet ja heidän kykynsä yhdistää toisiaan täydentäviä henkilöitä. Tämä yhteistyö on tärkeää, koska elokuvan sisältö on varmasti parempi, kun siihen on osallistunut useampia henkilöitä, jotka tuovat esille omia näkemyksiään aiheesta. Tuottaja on tässä erityisasemassa. Hänen täytyy pystyä luomaan sellainen ilmapiiri, mikä edesauttaa käsikirjoituksen kehittymistä. (Hyttiä 2004, 65–67; Oksman 2002, 29.)

2.1 Ohjaaja – elokuvan taiteilija

Elokuvaohjaaja on elokuvatyöryhmässä johtavassa roolissa. Hänellä on hyvin moninaiset tehtävät ja ne vaihtelevat ohjaajan henkilökohtaisen osaamisen ja projektin tehtäväjön mukaan. Yleisimpinä tehtävinä elokuvaohjaajalla on esimerkiksi määritellä eloku-

van taiteellinen yleisilme. Ohjaaja ohjaa elokuvan sisällön ja juonenkulun sillä tavalla, kun hän tahtoo sen yleisölle näkyvän. Yhtenä tärkeimpinä tehtävistä on näyttelijöiden tarkka ohjaaminen asettamalla heidät miljöössä haluamiinsa paikkoihin ja houkuttelemalla esiin heiltä haluamiaan eleitä. Ohjaaja valitsee ja järjestää myös kuvauspaikat. Hänen tehtäviin kuuluu myös hallita tekniset seikat, kuten kameroiden sijainti, valaistus ja äänet. Osan tehtävistään kuvauspaikkoihin ja teknisiin seikkoihin liittyvistä tehtävistään ohjaaja usein antaa alaistensa tehtäviksi. (Wikipedia 2010.)

Ohjaaja on elokuvan tärkein taiteilija. Vaikka tärkeä osa elokuvan onnistumista onkin triangelin yhteistyö, on silti ohjaaja se, joka ohjaa mitä ollaan tekemässä. Ohjaajan tehtävänä on ohjata elokuvaan ne asiat, jotka hän on suodattanut useiden ihmisten mielipiteistä. Ohjaajan on saatava tämän suodattamisen tuloksena toimiva kokonaisuus. Ei ole kovin harvinaista, että tuotantoyhtiölle ja ohjaajalle tulee ristiriita ohjaajan asemasta. Ohjaajan tulee luoda tuotos, johon kaikkien ajatukset eivät täydellisesti mahdu. Toisaalta ohjaaja organisoii kaikkea, mutta toisaalta tuotantoyhtiö ja tuottaja tekevät sen. Tuotantoyhtiön puolelta ohjaajan odotetaan tuovan elokuvan rajallisiin resursseihin jotakin erityislaatuista, se ratkaiseva visio, jolla elokuvasta tehdään annetuilla resursseilla mahdollisimman hyvä. Tässä kohtaa kun teollisuus ja taide kohtaavat, tulee erityisen tärkeäksi se, että erilaiset yksilöt pystyvät tekemään yhteistyötä eri näkemyksistä huolimatta. Yleensä erimielisyydet tuottajan näkökulmasta johtuvat siitä, että ohjaaja haluaa jotakin, eivätkä tuottaja ja ohjaaja pääse asiasta yhteisymmärrykseen. Ohjaajan perustyötä on silti tahtominen ja tuoda esiin se, mitä hän haluaa. Ilman sitä ei synny hyviä elokuvia. (Hyytiä 2004, 62–65; Oksman 2002, 27.)

Triangeli-mallissa työskentely lähtee siitä, että käsikirjoitus on yhteinen työkalu, joka on onnistumisen lähtökohta. Mallissa ohjaajan suhde käsikirjoitukseen korostuu. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ohjaaja saisi valmiin käsikirjoituksen vaan ohjaaja osallistuu käsikirjoitukseen yhdessä tuottajan ja käsikirjoittajan kanssa. Yhteisten keskustelujen seurauksena voi prosessi joko onnistua tai kaatua. (Hyytiä 2004, 62–65.)

2.2 Elokuvakäsikirjoittaja taiteen ja tuotannon välissä

Elokuvakäsikirjoittajan ammattitaitoa ovat tarinankerronnan ja mielikuvituksen ja dramaturgian hallitseminen sekä taito nähdä ja kertoa asiat uudesta ja mielenkiintoisesta

näkökulmasta. (Wikipedia 2010.) Käsikirjoittaja on elokuvaprosessissa se ensimmäinen ja alkuperäinen tekijä, joka alkaa tehdä elokuvakäsikirjoitusta. Hän luo ja kerää kommentteja sekä pyrkii hallitsemaan käsikirjoittamisen kokonaisuutta. Ammattikäsikirjoittaja työskentelee kellon ympäri. Työhön kuuluu valintoja, poistamista ja keskeisen asian esiin kaivamista. Tuottajan ja ohjaajan kommentoitua käsikirjoitusta, antavat he käsikirjoittajalle usein käsikirjoitukseen huomautuksia, joita hänen pitää ottaa seuraavaan versioon huomioon. Elokuvakäsikirjoittaminen on loppuun asti vääntöä ja hienosäätöä tuottajan ja ohjaajan kanssa. (Halttunen 2005, 23–25; Hyytiä 2004, 65–67.)

2.3 Tuottaja turvaa muiden työrauhan

Elokvatuottaja on päävastuussa elokuvasta. Tuottaja hankkii rahoituksen sekä hoitaa budjetoinnin. Hänen vastuullaan ovat muun muassa sopimusasiat, tekijänoikeuksista huolehtiminen, markkinointi ja tiedottaminen. Tuottaja pitää huolen, että elokuva valmistuu ajallaan, rahoittajat ovat tyytyväisiä. Tuottaja on vastuussa myös katsojille. (Wikipedia 2010.)

Tuottaja vastaa elokuvaprosessissa siitä, että työskentelyolosuhteet eri osa-alueilla ovat mahdollisimman hyvät. Hyvä tuottaja on sellainen, joka tukee ohjaajaa ja käsikirjoittajaa silloin, kun he kokevat epävarmuutta. Vahva tuottaja ei anna periksi silloin kun eteen tulee ongelmia, näin hän turvaa muiden työrauhan. Koska tuottaja vastaa elokuvan budjetista, hän päättää myös rahojen käytöstä. Tuottaja toimii elokuvatuotannossa sen ongelman ratkaisijana, mikä syntyy kun todellisuus ja toiveet kohtaavat konkreettisesti. Tuottajan hankkimalla rahalla hankitaan toimintamahdollisuudet elokuvan tekemiseen ja taiteelliset suunnitelmat tarvitsevat toteutuakseen näitä resursseja.

Tuottaja voi olla vastuussa myös elokuvan taiteellisesta kokonaisuudesta, sillä tuottaja pystyy vaikuttamaan paljon elokuvan sisältöön niin halutessaan ja siihen kyetessään. Taiteellinen vastuu korostuu tuottajan kohdalla silloin, kun hän tekee valintoja elokuvaprosessin aikataulusta, käsikirjoituksen toteutuksesta ja kehittämistavasta sekä henkilöiden palkkaamisesta. Tuottajan pitää olla selvillä elokuvan tarinasta ja tavoitteista. Jos tuottajalla ei ole ymmärrystä ja tietoa, hän ei voi silloin valita ”oikein”. Ensiarvoista on, että tuottaja on kiinnostunut etsimään vastauksia resurssi- ja sisältökysymyksiin, koska ne risteävät jossakin vaiheessa elokuvassa. Tuottaja ei ole passiivinen vaan aktiivinen toimija, joka vastaa siitä, että elokuva valmistuu ajallaan, kuten on suunniteltu. Tuotta-

jan ollessa taitava, hän pystyy luomaan prosessista sellaisen, että lopputuloksena on ”suurempi” elokuva kuin oli suunniteltu. (Hyytiä 2004, 60–62.)

3 AUTEUR-TOIMINTAKULTTUURI

3.1 Mitä tarkoittaa auteur-toimintakulttuuri elokuvatuotannossa?

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun lyhytelokuvatuotannossa toimii kulttuuri, jossa on paljon vaikutteita auteurista. Tässä kerron auteurin taustoja ja historiaa, jotta KTAMK:ssa käytössä olevaa auteur-toimintakulttuuria ja sen vaikutusta lyhytelokuvatuotantoon on helpompi ymmärtää.

Auteur on 1950-luvulla Ranskassa syntynyt elokuvakriitikin laji. Tunnetuimpia kriitikoita tuohon aikaan olivat elokuvakriitikot André Bazin ja François Truffaut. François Truffaut ohjasi itse myös elokuvia. Heidän mielestään elokuva ei ollut pelkästään viihdettä. Elokuvassa piti olla jokin sanoma ja oma persoonallinen taiteellinen näkökulma. André Bazin ja François Truffaut tekivät omia listojaan maailman parhaista ohjaajista, joihin kuuluivat muun muassa yhdysvaltalaiset Howard Hawks ja Alfred Hitchcock sekä eurooppalaiset Jean Renoir ja Luis Buñuel. Tarkoituksena oli listojen avulla kertoa kansalle, ohjaajien mestariteoksista ja niiden nerouksista. (Nummelin 2005, 16–23.)

Sisältö nousi auteur-kritiikissä erityiseen huomioon. Aiemmin kriitikot olivat kiinnittäneet huomiota lähinnä äänien, värien ja kuvien käyttöön. Auteur ”uusi aalto” -nimeä alettiin käyttää nuorista ohjaajista, jotka tekivät persoonallisia elokuvia. Oli hyvin yleistä, että he myös käsikirjoittivat omat elokuvansa. (Nummelin 2005, 16–23.)

Auteur on seuraavia asioita: Ohjaaja on elokuvan tekijä. Elokuvassa on alku, keskikohta ja loppu, mutta ei välttämättä tässä järjestyksessä. Elokuvassa voi käsitellä hyvinkin omaperäisiä henkilökohtaisia aiheita, kuten muissa taiteissa. Tiivistettynä elokuva on taidetta. Taide on hyvin usein siis jotain henkilökohtaista ja omaperäistä. (Wikipedia 2010)

3.2 Auteurin vahvuudet

Auteurin vahvuuksina voidaan pitää KTAMK:ssa sitä, että kun käsikirjoittajana ja ohjaajana toimii sama henkilö, ovat kaikki narut yhden henkilön käsissä. Siinä oppii ottamaan vastuuta ja hoitamaan asioita monipuolisesti. Käsikirjoittajana ja ohjaajana toimiva henkilö näkee koko lyhytelokuvatuotantoprosessin alusta loppuun asti. Tällä tavoin hän saa käsityksen siitä, mitä kaikkea lyhytelokuvaprosessi pitää sisällään esituotannon

ja jälkitöiden välillä. Samalla ohjaaja saa ensimmäisen ja ehkä viimeisenkin kerran mahdollisuuden ohjata käsikirjoittamansa käsikirjoituksen lyhytelokuvaksi.

3.3 Kirjoittajaidentiteetti

Käsikirjoitusta tehdessä kirjoittajalla on läsnä koko ajan kirjoittajaidentiteetti. Käsikirjoittamista voidaankin pitää jonkin asteisena minäkuvan rakentamisena. Kirjoittajaidentiteetti näkyy kirjoittajan tekstissä hänen sanavalinnoissaan, kokemuksissaan, näkemyksissään ja läsnäolossaan tekstissä. Fiktio käsikirjoittajakin jossain mielessä siis kirjoittaa koko ajan itseään käsikirjoitukseen. (Joensuu & Ekström & Lahdelma & Niemi-Pynttari 2008, 18–24.)

Pauliina Vanhatalo toteaa, *Luova laji : näkökulmia käsikirjoittamisen tutkimiseen – teoksessa* (2008), että ”kirjoittaminen voi olla mm. väline kirjoittamisen ulkoisten tavoitteiden (kuten rahan, turvallisuuden, hyväksynnän) saavuttamiseksi, se voi olla keino tutkia maailmaa, hankkia ja prosessoida tietoa, kokea onnistumisen elämyksiä, tuntea vahvasti, kokea nautintoa, viestiä, vaikuttaa ja tulla kuuluksi.

”--Syy kirjoittamisen ja kirjoittajan identiteetin väliseen voimakkaaseen sidokseen voi olla juuri mahdollisuus toteuttaa useita erilaisia tarpeita ja tavoitteita samanaikaisesti kirjoittamisen kautta. Toisaalta identiteetin muodostumisprosessia ohjaavat eräiden tutkijoiden mukaan yksilönhalu saada itsestään myönteistä arviota (*self-esteem*), halu pitää yllä omaa minuutta koskevien käsitysten jatkuvuutta (*continuity*), halu tuntea itsensä ainutlaatuiseksi (*distinctiveness*) ja päteväksi (*self-efficacy*). Ihminen joka saa kirjoittamisestaan jo varhain myönteistä palautetta ja kokee olevansa tässä suhteessa erityinen ja osaava, ottaa siis tämän taidon tärkeäksi ja jatkuvaksi osaksi identiteettiään.” (Joensuu & Ekström & Lahdelma & Niemi-Pynttari 2008, 24–25.)

Ainakin osasyinä KTAMK:ssa vallitsevaan auteur-toimintakulttuuriin työn tekijän oman näkemyksen mukaan voisi olla Pauliina Vanhatalon edellä mainittu kirjoittajan identiteetin muodostumisprosessi. Tämän käsikirjoittajan identiteetin muodostumisprosessin johdosta käsikirjoitus on KTAMK:ssa vain ja ainoastaan yhden ihmisen omaisuutta. Tästä johtuen käsikirjoittajan on vaikea päästää ketään toista yhdessä kirjoittamaan tai kommentoimaan käsikirjoitusta. Käsikirjoittajan identiteetin muodostumisprosessi ja auteur kulkevat rinnakkain ja käsi kädessä KTAMK:n lyhytelokuvatuotannoissa.

Nämä vahvistavat toinen toistaan ja niistä syntyy auteur-toimintakulttuuri. Onko se hyvä vaihtoehto opiskelijan näkökulmasta?

3.4 Näkökulma auteur-toimintakulttuuriin

Olen suorittanut Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun käsikirjoituskurssit sekä hoitanut työharjoitteluna tuotantokoordinaattorin työt viidessä lyhytelokuvassa. KTAMK:n lyhytelokuvien tuotantotapa käsikirjoittajan / tuotantokoordinaattorin näkökulmasta katsottuna tapahtui seuraavasti. Käsikirjoituskurssin käynnin jälkeen oli mahdollisuus käydä ohjauskurssi. Ohjauskurssin suorittamisen jälkeen oli mahdollista ohjata oman käsikirjoituksensa.

KTAMK:ssa vallitsee perinne, että tiettyyn päivämäärään mennessä opiskelijat ovat voineet lähettää käsikirjoituksen koululle ennen lyhytelokuvakursseja. Kaikilla koulun oppilailla on siis ollut mahdollisuus lähettää käsikirjoitus, josta voisi tulla lyhytelokuva. Viimeisen kahden vuoden aikana, kun työn tekijä on ollut mukana lyhytelokuvissa aktiivisesti, ei ole tullut yhtään käsikirjoitusta käsikirjoituskurssin ulkopuolelta. Ohjaajat ovat siis itse käsikirjoittaneet ja ohjanneet elokuvansa. Vain yhden elokuvan on ohjannut eri henkilö kuin sen on käsikirjoittanut sinä aikana, kun olen opiskellut oppilaitoksessa.

Tämä kuvastaa sitä, kuinka vahva auteur-toimintakulttuuri KTAMK:ssa vallitsee. Ohjaajan työ korostuu oppilaitoksessa muiden roolien yläpuolelle. Käytännössä ohjaajalla on päätävältä käsikirjoituksesta valmiin tuotoksen markkinointiin saakka. Käsikirjoittajaa ei arvosteta yhtä paljon kuin ohjaajaa. Toimintakulttuuri ehkä opettaa myös siihen, että opiskelijat arvostavat omaa työtään muiden työtä enemmän ja siksi eivät uskalla jakaa käsikirjoitus- ja ohjausvastuuta toisilleen.

”Uusissa yhteistyösuhteissa kohteliaisuus ja varovaisuus estivät joskus tekijää tarttumasta sellaisiin asioihin, joita hän piti käsikirjoitusversiossa huonoina tai oman näkemyksensä kanssa ristiriitaisina. Jos tekijä ei prosessin aikana kehtaa tarttua tähän ”huonoon”, katsoja ei sitä vastoin epäröi yhtään. Huolellisuus ja tarkkuus työssä herättävät muiden tekijöiden luottamuksen. Tekijälle on tärkeää kokea olevansa hyväksytty. Luottamus kumpuaa nimenomaan vastuullisesta ja näkemyksellisestä paneutumisesta elokuvan tekoon.” (Hyytiä 2004, 185.)

4 KÄSIKIRJOITTAJA SISÄLTÖKYSYMYSTEN ÄÄRELLÄ

Aineiston perusteella minulle on vahvistunut oppilaitoksen lyhytelokuvien ongelma ja syy siihen, miksi ne ovat jääneet suurimmalta osin vain pienen ryhmän tietoisuuteen. Suurin syy on käsikirjoituksissa. KTAMK:ssa on yleisesti hyvä tekninen osaaminen lyhytelokuvien kuvakerronnassa. Suurin osa yleisöstä on todennäköisesti kuitenkin sellaisia, joille itse tarina ei aukea. Tekninen taso ei tällöin auta, kun tarina ei ole toimiva. Käsikirjoituskurssilla ja tuotantokoordinaattorina työskennellessäni näki yhteensä kahdeksan käsikirjoitusta ja sen lisäksi valmiit lyhytelokuvat. Muutamat käsikirjoitukset olisivat kaivanneet mielestäni hiomista ja selkeästi terävämpää kärkeä koulun lyhytelokuvakäsikirjoituksissa.

Salfordin yliopiston elokuvakäsikirjoituksen maisteriohjelmassa (University of Salford, MA in Film Screenwriting) käsikirjoitusta opiskeleva Aleksi Puranen on toiminut Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa käsikirjoittamisen opettajana. Hän kertoo haastattelussani, että käsikirjoittajaopiskelijat tarvitsevat eniten opettajalta apua omaperäisten konseptien luomisessa ja rakenteessa. ”Ei tietenkään voi olettaa, että jokainen hoksaisi nerokkaan idean, mutta valitettavan harvassa ovat ideat, jotka olisivat tuoreita. Lisäksi opiskelijan käsikirjoitus on usein epäjohdonmukainen. Kirjoitetaan kohtauksia, jotka ovat irrallisia eikä niistä välttämättä löydy minkäänlaista syy-seuraus-suhdetta”. (Puranen, 2010.)

Käsikirjoitus on lyhytelokuvan kivijalka, koska myöhemmin sen varaan rakennetaan koko lyhytelokuva. Käsikirjoitukseen pitää panostaa kunnolla mm. rakenteeseen ja siihen, mitä käsikirjoituksella halutaan kertoa. Huonon käsikirjoituksen johdosta lyhytelokuvan tarina on helposti sekava ja se ei toimi. Katsoja saattaa pitää lyhytelokuvaa huonona, mutta ei välttämättä ymmärrä syyn olevan jo itse käsikirjoituksessa. (Aaltonen 1993, 11.)

Hyvin tehty käsikirjoitus näkyy lyhytelokuvatuotannossa positiivisella tavalla. Kuvaus-tilanteessa se mahdollistaa uuden ilmaisun etsimisen ja improvisoinnin ilman, että kokonaisuus kärsii siitä. Huolella tehdyn käsikirjoitusprosessin aikana sisältö tarkentuu ja rajautuu sellaiseksi, että lyhytelokuvan toimivuus ja kokonaisuuden hahmottaminen on helpompaa. Samalla myös auttaa kommunikointia työryhmän, esimerkiksi äänittäjän ja kuvaajan kanssa. (Aaltonen 1993, 11–12.)

4.1 Tavoite ja päälause eli premissi

Käsikirjoitusta kirjoittaessa on hyvä rajata päätavoite tai tavoitteet. Asenteiden muuttaminen, tietojen välittäminen sekä ihmisten käyttäytymiseen vaikuttaminen, ovat perinteisiä tavoitteita mitä käytetään käsikirjoituksessa. Tavoitteita ei kuitenkaan saa olla liikaa. Helposti käy niin, että käsikirjoituksesta tulee vain sekava, eikä saavuteta yhtään suunnitelluista tavoitteista. (Aaltonen 1993, 14–15.)

Päälauseen ideana on, että sisältö kerrotaan yhdellä lauseella tai virkkeellä. Päälauseesta käytetään synonyymeja ”pääidea”, kuningasajatus” ja ”pääsanoma”. Ywe Jalander määrittelee päälauseen näin: ”Päälause on se, mitä toivomme katsojan ajattelevan ohjelman nähtyään. Se on sitä, mitä haluamme sanoa.” Päälause on parhaimmillaan selkeä, yksinkertainen ja yllyttää kannanottoihin. Esimerkiksi Shakepearen ”Othellossa” pääväittäjänä on ”Mustasukkaisuus tappaa rakkauden”. (Aaltonen 1993, 35–36; Nikkinen & Rosenvall & Vacklin 2007, 172–173.)

4.2 Kohderyhmä ja näkökulma

On hyvä muistaa, että lyhytelokuva on henkilökohtainen viesti aina ihmiseltä ihmiselle. Kirjoitusvaiheessa tulee olla mietittynä kohderyhmä, kenelle kirjoittaa ja kohderyhmä tulee määritellä huolella. On vastattava muun muassa kysymyksiin: onko lyhytelokuva suunnattu vain toiselle sukupuolelle? Mikä on ikäjakauma? Jos kohderyhmä on liian suuri, on onnistuminen elokuvan kohdentamisessa hankalaa. Melko harvoin onnistuu sellainen elokuva, joka on suunnattu sekä ala-asteikäisille koululaisille ja 30-vuotiaille aikuisille. Kun on tiedossa pääasiallinen kohderyhmä, niin on helpompi päästä asetettuihin tavoitteisiin.

Tarinaa kirjoittaessa tulee miettiä, kuka on tarinan päähenkilö. Päähenkilö tulee rakentaa sellaiseksi, mihin katsoja helposti samaistuu. Henkilön tulee olla yleensä sympaattinen, elävä, todentuntuinen ja mielenkiintoinen. Kirjoittajan tulee miettiä, onko päähenkilö sellainen, joka edustaa lyhytelokuvan kohderyhmää. (Aaltonen 1993, 15–16, 37.)

4.3 Lyhytelokuvan pituus

”Hyväkin elokuva voidaan pilata liialla pituudella ja kerronnan löysyydellä. Karkeasti voisi sanoa, että mitä pidempi ohjelma on, sitä vaikeampaa sen kirjoittaminen ja tekeminen on. Pitkä kesto vaatii tarkempaa ja hiotumpaa rakennetta, jotta katsojan mielenkiinto pysyy yllä. Toisaalta ohjelma ei saa olla liian lyhytkään. Jos mukana on fiktiivistä ainesta, roolihenkilöitä ja juoni, tarvitaan usein pidempää kestoja. Tarina, jossa on alku ja loppu sekä vähän kehittelyä välissä, vaatii vähintään kuusi minuuttia tullakseen kerrottua. Mutta mitään tarkkaa ja yleispätevää sääntöä ei ole.” (Aaltonen 1993, 18.)

Lähes kaikissa koulun kahdeksasta lyhytelokuvasta ongelmana on ollut ainakin yksi edellä mainituista asioista, jotka kaipaivat vielä hiomista ja terävämpää kärkeä.

Tomi Leino toteaa osuvasti *Sanoista eläviä kuvia* – teoksessaan (2003), että ”lyhytelokuva mielletään usein kokeilevaksi ”taide-elokuvaksi”. Siinä korostuvat muuan muassa omaperäinen muoto- ja värimaailma. Kokeilevat lyhytelokuvat saattavat käyttää runsaasti hyväkseen esimerkiksi vertikaaleja ja horisontaaleja viivoja ja pintoja tai jyrkkiä kontrasteja muodostavia värejä. Ne muistuttavat maalaustaiteen tyyliä, jotka unohtavat tarkoituksella realismin ilmaisustaan. Nämä elokuvat ovat tärkeitä elokuvailmaisun kehittäjiä. Kokeilevien lyhytelokuvien ongelma on se, että rima alittuu helposti. Ei tuhlaata aikaa ennakkosuunnitteluun eikä jälkikäsitteilyyn. Kokeileva lyhytelokuva on usein salanimi aloittelevien, draaman sääntöjä osaamattomien opiskelijoiden ensimmäisille harjoitustöille. Kannattaa muistaa, että perussääntöjä voi ansiokkaasti rikkoa vasta, kun ne osaa. (Leino 2003, 50–52.)

5 ALOITTELEVA KÄSIKIRJOITTAJA

5.1 Valmistautuminen käsikirjoituksen tekoon

”Aloittelevalla käsikirjoittajalla saattaa olla mielessään yksittäisiä tilanteita ja jonkinlainen aavistus tarinan henkilöistä ja juonesta. Hän alkaa kirjoittaa ja pettyy, kun ei saa käsikirjoitustaan valmiiksi. Matka ajatuksesta käsikirjoitukseksi paljastuu yllättävän pitkäksi. Usein käsikirjoittamisen opiskelu voi alkaa vasta, kun opiskelija huomaa ja hyväksyy puutteensa käsikirjoituksen loppuun kirjoittamisessa.” (Leino 2003, 7.)

5.2 Aloittelevan käsikirjoittajan haasteet

Leinon ajatus kertoo aloittelevan käsikirjoittajan ongelmista ja siitä, kuinka helppoa kuvittellaan käsikirjoittamisen olevan. Yleensä otetaan liian suuri haaste heti ensimmäiseksi käsikirjoitukseksi, kun genrenä on esimerkiksi romanttinen komedia. On syytä tutustua muun muassa käsikirjoitusoppaisiin ja katsella romanttisia komedioita. Näin pääsee romanttisen komedian perusideaan kiinni eli mitkä ovat esimerkiksi päähenkilöiden ulkoiset vastukset ja mikä vetää heitä puoleensa. (Nikkinen & Rosenvall & Vacklin, 2007, 284–285.)

”Romanttisen komedian ihmiskuva on suvaitsevainen, vaikka sitä harvoin tulee ajatelleeksi; romanttisessa komediassa on aina jonkinlainen ihme, ja kuten kaikki muutkin komediat sitä on vaikea kirjoittaa ja siinä on vaikea onnistua. Komedioita säätelevät kaikkien ankarimmat lait ja kuitenkin niiden on oltava rentoja ja keveitä, niiden on pakko naurattaa. Romanttinen komedia alkaa siten, että rakastavaiset ovat mahdollisimman kaukana toisistaan, mutta tunnistavat toisensa hyvin nopeasti.” Sanoo suomalainen käsikirjoittaja ja dramaturgi Tove Idström. (Hirvonen, 2003, 34–35.)

6 PALAUTTEEN ANTAMINEN

6.1 Palautteen antamisen tarkoitus

Palautekulttuuri on tärkeä osa käsikirjoitusprosessissa. Käsikirjoittajan tulee saada palautetta käsikirjoituksestaan opettajilta ja kanssaopiskelijoilta. Käsikirjoittajan saadessa palkitsevaa ja korjaavaa palautetta, on se käsikirjoittajan innostumisen ja sitoutumisen kannalta tärkeässä asemassa. (Aaltonen & Pajunen & Tuominen 2005, 53- 55.)

Palautetta on hyvä saada ja antaa. Käsikirjoittajana toimiessa palaute on ensiarvoisen tärkeää, jotta saadaan muita näkökulmia kirjoitettavaan asiaan. Palaute tulee jossain vaiheessa eteen kuitenkin. Palautetta on hyvä antaa ja saada jo käsikirjoitusvaiheessa, jotta asioita voidaan viedä heti alusta alkaen oikeaan suuntaan.

6.2 Miten antaa palautetta?

Palautetta annetaan tehdyistä käsikirjoituksen parannusehdotuksista sekä siitä, miten käsikirjoittajan tulee jatkossa työstää käsikirjoitustaan. Tehdyistä käsikirjoituksen parannusehdotuksista palautetta voidaan antaa positiivisena eli kannustavana tai negatiivisena eli korjaavana. Ennen käsikirjoittajan seuraavaa käsikirjoitusversioita, on palaute hyvä olla kannustava. Se motivoi käsikirjoittajaa panostamaan vielä enemmän käsikirjoitukseen. (Liukkola & Jaakkola & Kataja, 234.)

6.3 Miksi palautetta on vaikea antaa?

Hyvin usein arvioija kommentoi käsikirjoituksen vikoja, tätä kutsutaan poissulkemisen logiikaksi. Poissulkemisen logiikka tarkoittaa virheiden osoittamista ja niiden poistamista käsikirjoituksesta. Käytettäessä ”entä jos” -ilmaisua se antaa aina ehdotuksen ja antaa mahdollisuuden keskustella, ideoida, rakentaa ja kehittää käsikirjoitusta. Ei noin tyrmää eikä anna mitään uutta. Käytettäessä poissulkemisen logiikkaa, se kaventaa käsikirjoittajan näkökulmaa siten, että tekijä menettää jatkuvien ”ei noin” -kommenttien myötä kykynsä luoda käsikirjoitukseen uutta. Kiellot vievät käsikirjoittajan uskon siihen, että oikea tai oikeat ratkaisut löytyvät. ”Ei noin” erityisesti nostaa esille epäkohdat, virheet sekä antaa ymmärtää käsikirjoittajan olevan kykenemätön tekemään kelvollista käsikirjoitusta. Kommentoijan nostamat vahvuudet käsikirjoituksesta, antavat käsikir-

joittajalle tunteen onnistumisesta. Käsikirjoittaja on saanut välitettyä toiselle tekijälle, mitä haluaa kertoa käsikirjoituksellaan. (Hyytiä 2004, 175–177.)

7 AUTEUR-MALLIN KÄYTTÄMINEN KTAMK:SSA

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun tuotannoissa on ollut mielestäni opiskeluaikani auteur-toimintakulttuuria havaittavissa eri muodoissa. Tässä muutama esimerkki, miten auteur toimii, ja miten se vaikuttaa.

Eräässä koulun tuotannossa oli tehty rohkea päätös siitä, että käsikirjoituksen ohjaa eri henkilö kuin sen on käsikirjoittanut. Ajatus oli se, että nähtiin parempana ratkaisuna kokonaisuuden kannalta ottaa ulkopuolinen opiskelijaohjaaja, kun käsikirjoituksessa oli matkan varrella paljon hiomista. Erilaisten käännteiden jälkeen lopulta käsikirjoittaja kuitenkin ohjasi käsikirjoittamansa lyhytelokuvan, ja samalla osallistui koko lyhytelokuvan tekoon lavastuksesta alkaen aina markkinointiin saakka.

Ohjaajan arvostaminen näkyi eräissä lyhytelokuvatuotannoissa sillä tavalla, että tuotannon ohjaajat käyttivät lyhytelokuvansa budjetin yli ennen kuvauksia ottaen osaa auteurina kaikkeen mahdolliseen. Lopulta huonosti tehtyjen ennakkosuunnitteluiden takia tuli vielä lisäkustannuksia aikataulujen venymisen johdosta.

Opiskelijat antoivat keskenään palautetta eri projekteissa. Monesti oli tilanne, että joku oli kokeneempi käsikirjoittaja kuin toinen. Eräässä koulun projektissa oli aloitteleva käsikirjoittaja. Tarkoituksena oli opiskelijoiden keskenään kommentoida toisten tekemiä käsikirjoituksia yhteistä projektia varten. Ongelmaksi tässä syntyi, että muut käsikirjoittajat olivat myös hyviä kavereita keskenään, jolloin kommentointi heidän käsikirjoituksistaan oli hyvin pientä hyvistä kaverisuhteista johtuen. Aloittelevan käsikirjoittajan käsikirjoitus meni suurimmaksi osaksi uusiksi, koska suurin osa porukasta halusi heidän näköisen käsikirjoituksen. Yksittäisiltä henkilöiltä saattoi tulla jostain ideoista hyvää palautetta, mutta ryhmä kaatoi ne lähes aina ilman perusteluja.

KTAMK:ssa on tapana valita opiskelijoiden tekemistä käsikirjoituksista koulun tuottamat lyhytelokuvat. Valinnan on tehnyt opettaja tai opettajat. On syytä pohtia, voisiko valintaprosessiin osallistua useampi ihminen. Jos joka vuosi esimerkiksi yksi ihminen valitsee tuotantoon menevät elokuvat, ei voi välttyä ajatukselta, että valituksi tulee käsikirjoituksia, mistä sama valitsija itse tykkää, ja näin ollen näkökulma käsikirjoituksiin jää kapeaksi. Pahimmassa tapauksessa voi hyviäkin käsikirjoituksia jäädä pöydälle, jos ne eivät miellytä tiettyä henkilöä.

Auteur-toimintakulttuuri on läsnä lyhytelokuvaprosessin aikana eri muodoissa oppilaitoksessa, kuten esimerkit kertovat. Usein se on ohjaaja, mutta kuten käy ilmi se on hyvin tavallista silloinkin, kun päättävältä on annettu johonkin toiseen rooliin.

8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA POHDINTA

8.1 Triangeli-malli käsikirjoitukseen

Opinnäytetyöni alussa kerroin Suomen elokuva-alalla toimivasta käsikirjoituksen triangeli-mallista. Triangeli-mallissa käsikirjoittaja, ohjaaja ja tuottaja tekevät ryhmätyönä käsikirjoitusta. Mielestäni triangeli-mallista tulisi soveltaa kouluumme uudenlainen käsikirjoitusmalli, jossa käsikirjoittaja ja ohjaaja ovat eri henkilöitä.

Varmasti jatkossakin tulee eteen tilanteita, joissa käsikirjoittaja haluaa ehdottomasti ohjata oman käsikirjoituksensa. Ratkaisumalliksi esitän, että näissä tapauksissa käsikirjoitusta tarkastellaan opiskelijoiden ja opettajan kesken erittäin tiiviisti. Näin vältetään käsikirjoittajan / ohjaajan sokaistuminen omalle tekstilleen.

Puranen kertoo: ”Itse olen ehdottomasti sillä kannalla, että ohjaaja ja käsikirjoittajan tulisi olla eri henkilöt. - - Käsikirjoittajaa käsikirjoittajana auttaisi ihan varmasti, jos hänen tekstinsä ohjaisi joku muu. - - Jos tekstin ohjaisi joku muu, kuin kirjoittaja itse, saattaisi kirjoittajakin huomata jotain olennaista, joka omalle tekstille sokaistumisen takia on saattanut jäädä huomaamatta, kun tekstiä olisi ohjaamassa joku sitä tuorein silmin tulkitseva.” (Puranen 2010)

8.2 Käsikirjoituksen valinta

Mielestäni käsikirjoitusraati olisi hyvä vaihtoehto käsikirjoituksen valinnalle. Raati koostuisi muutamasta opettajasta ja muutamasta käsikirjoitusta opiskelevasta opiskelijasta. He voisivat valita tuotettavat käsikirjoitukset.

Toinen vaihtoehto olisi, että käsikirjoitusopiskelijat pitäisivät ensin oman raadin lyhytelokuvakäsikirjoituksista, jonka jälkeen oppilaiden mielipide käsikirjoituksista otettaisiin huomioon opettajien tekemässä lopullisessa valinnassa.

Kolmantena vaihtoehtona esitän, että muutamalle opettajalle ja opiskelijalle annettaisiin käsikirjoitukset luettavaksi. Opiskelijoiden ei välttämättä tarvitsisi olla käsikirjoitusopiskelijoita. Tärkeintä olisi saada tietoa ihmisten mielenkiinnosta aiheisiin ja siitä,

millaista lyhytelokuvaa he lähtisivät katsomaan. Nämä mielipiteet otettaisiin huomioon, kun lopullisia päätöksiä tuotantoon menevistä lyhytelokuvakäsikirjoituksista tehdään.

8.3 Julistemarkkinointi

Julistetta käytetään mainostamiseen ja sen tarkoitus on toimia viestinnän välineenä. Markkinointiviestintä, tiedottaminen, kommunikaatio, viihde ja propaganda ovat julisteen tärkeimmät tehtävät. Julisteessa huomion arvon saa kuva. Teksti vain tukee kuvaa. Julisteen tehtävä on herättää mielenkiinto heti kuvalla ja tekstillä eli nopea välittäminen ja informaatio katsojalle. Julisteen on aikaansaattava halu toimia ja herätettävä tunteita. Siihen on mahdollista myös upottaa ajatus tai piilosanoma. Yleensä nämä asiat ihmiset tiedostavat vasta myöhemmin ja saavat palaamaan julisteen luokse. Mainostettaessa julisteen avulla, erityisen tärkeä asia on kohderyhmä, siksi juliste tulee kohdentaa halutulle kohderyhmälle tarkasti. (Keränen & Lamberg & Penttinen, 2003, 22.)

Elokuvan *Pahat pojat*, jonka on ohjannut Aleksi Mäkelä ja tuottanut Markus Selin Solar filmsistä. Elokvasta tehtiin elokuvajuliste, jossa treenatut näyttelijät poseeraavat öljytyt ylävartalot paljaana. Elokuvan ikäraja on K-11, mutta elokuvajuliste on ideoitu taidokkaasti, sillä se vetoaa jopa päiväkotikäisiin. Pienempiin vetoaa varmasti se, että yhden uhmakkaan näköisen miehen sylissä on kissanpentu. Paheellisen miehen sukupuolista vetovoimaa on lisätty liittämällä häneen jotain viatonta. Miehistä kertovan elokuvan julisteen suunnittelu on onnistunut, koska se ei houkuttele ainoastaan naisia, vaan jopa pieniä tyttöjä, jokaiselle jotakin. Elokvaa markkinoidaan mahdollisimman monille kohderyhmille samalla kertaa. (Ahonen & Rosenqvist & Valotie 2003, 45–47.)

Kuva 1. Pahat pojat – elokuvajuliste

Tekijät: Jussi Reunanen kuva, Jussi Maula suunnittelu/ Solar Films

-- ”Poikien paljas pinta ja liekit ovat yhdistelmä, joka takuuvarmasti herätti huomiota kaikkialla missä juliste näkyi. Siinä nähtiin testosteronia, erotiikkaa, helvetin tulta tai huumoria katsojan silmästä riippuen. Kuvauspaikaksi valittiin elokuvaveljesten Karkkilaissa sijainnut kotitalon piha. Kuvan taustana oli talonrähjän lautaseinä, joka julisteessa korvattiin tulimerellä. Pahat pojat julisteen kuvasi Juha Reunanen ja suunnitteli Jussi Maula. Ideointiryhmässä olivat lisäksi mukana ohjaaja Aleksi Mäkelä, tuottaja Markus Selin ja tiedottaja Rampe Toivonen. Elokuvateatterijuliste herätti paljon huomiota ja sen sisältöä analysoitiin myös lehtikirjoituksissa. Erittäin paljon huomiota sai kissa Lauri Nurksen sylissä.” (Solar Films 2010)

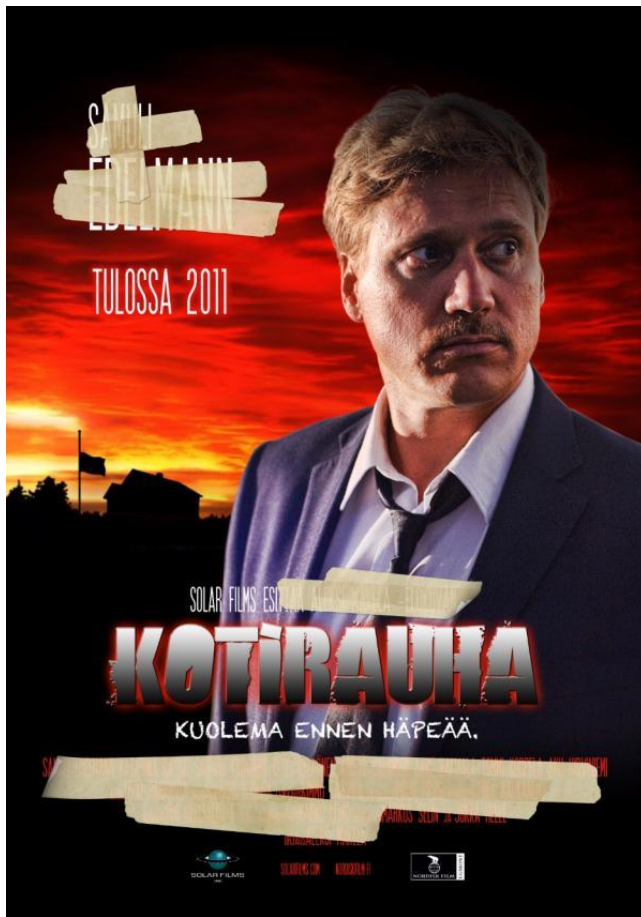

Kuva 2. Sisko tahtoisin jäädä – elokuvajuliste

Graafikko: Ritva Toivonen / Solar Films

Tuotanto: Solar Films

Marja Pyykön ohjaaman ja Solar Filmsin *Sisko tahtoisin jäädä* -elokuvan juliste, niin ikään herätti keskustelua ihan lehtiä myöten. Helsingin sanomien kustantamassa Vartti, Pääkaupunkilehdessä kirjoitetaan seuraavaa otsikolla: ”Leffamainos kiroaa ronskisti.” ”Elokuussa teattereihin tulevan suomalaiselokuvan Sisko tahtoisin jäädä mainosjulistessa kiroillaan railakkaasti. Julisteen yläosassa todetaan ” Pyydä treffeille tai sukki vittuun”. Julisteita on esimerkiksi Finnkinon elokuvateattereiden seinillä, mistä moni lapsi näkee ne. Elokuvan tuotantoyhtiöstä Solar filmsistä todetaan, että slogan on suora poiminta elokuvasta, ja se kuvaa hyvin elokuvan teemaa: nuoren tytön kapinointia. Sloganin käytöstä päätti viime kädessä tuottaja Markus Selin. – Tuohan on suomen kielen yleinen sana, ja elokuva on taidemuoto, jossa pitää olla vapaus ilmaista tuntojaan vapaasti. Ärsyttää, jos julisteita yritetään sensuroida, Selin toteaa.” (Pääkaupunkiseutu 2010)

Kuva 3. Kotirauha – teaserjuliste

Graafikko: Jussi Maula / Solar Films

Tuotanto: Solar Films

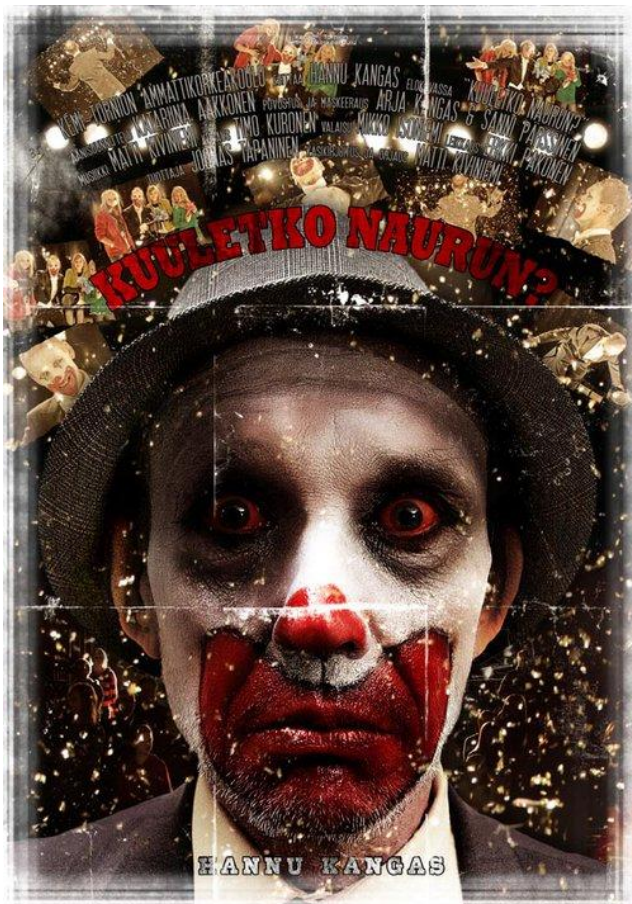
Aleksi Mäkelän Solar Filmsille ohjaaman ja vuonna 2011 ensi-iltansa saavan *Kotirauha* elokuvan teaser-juliste (esittelyjuliste) on jälleen kerran hyvä taidonnäyte siitä, miten tärkeä osa elokuvan markkinointia on mielenkiinnon herättäminen jo aikaisessa vaiheessa. Elokuvan sivuilla kommentoidaan julistetta näin.” Kotirauha -elokuvan ensimmäisen julisteen huomioarvo varmistettiin maalarinteipeillä, jotka peittävät tekstejä. Juliste levitettiin elokuvateattereihin syyskuun 2010 lopulla.” (Solar Films 2010)

Koulussa ei ole mielestäni panostettu kunnolla julisteiden avulla tehtyyn markkinointiin, tosin viime vuosi oli hieman poikkeus. -Melkein jokaisessa lyhytelokuvassa oli erillinen julisteentekijä ja DVD:n kansien suunnittelun ja toteutuksen teki eri tekijät kuin ohjaajat. -Mielestäni on todella positiivinen asia. Aiemmin oppilaitoksessa on ollut hyvin tyypillistä auteur-toimintakulttuuria, jolloin ohjaajat suunnittelevat tai jopa tekevät itse lyhytelokuvajulisteet ja mainosmateriaalin. Helpoimmin se on käynyt, kun on otettu valmiista lyhytelokuvamateriaalista filmiltä kuva, josta tehdään juliste. Miksi on

näin? Ajattelen siihen olevan syynä auteur-toimintakulttuurin, jossa kaikki päätökset tekee ohjaaja. Koulu tukee tällä hetkellä tätä toimintamallia. Voi olla, että kukaan ei viitsi tai uskalla astua itse ohjaajan varpaille, oli sitten itsellä kuinka hyvä idea tahansa.

Pahojen poikien, *Sisko tahtoisin jäädä* ja *Kotirauha* julisteiden suunnittelusta ja onnistuneista toteutuksista voidaan todeta, on julisteen suunnitseminen ja toteutus ovat aivan oma taiteenlajinsa. Huomion arvoinen asia on, että edellä mainittujen julisteiden suunnitteluun ja ideointivaiheeseen on osallistunut useampi ihminen. Koulussamme tulisi panostaa enemmän elokuvajulistemarkkinointiin. Tuotantokoordinaattorina ollessani tiedän, että viime vuoden julisteissa on selvästi nähty vaivaa. Ne veivät toki aikaa, mutta se näkyy lopputuloksessa. Kuvataiteen ja liiketalouden opiskelijat mielestäni hyötyisivät todella paljon, kun saisivat olla mukana suunnittelemassa koulumme lyhytelokuvamarkkinointia ja -julisteita. Koulumme lyhytelokuvaprojektit hyötyisivät siinä samalla. Esittelen kaksi viime vuoden Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa lyhytelokuvakursilla syntynyttä elokuvajulistetta.

Kuva 4. Kuuletko naurun? – elokuvajuliste

Graafikko: Tero Saikkonen

Tuotanto: KTAMK

”Kuuletko Naurun?” -lyhytelokuvan ohjaajana toimi Matti Kiviniemi ja julisteen graafikkona toimi Tero Saikkonen. Lyhytelokuva ”Hilipatin” ohjasi Jouko Kallio ja julisteen graafikkona toimi Panu Tiihonen. Heidän yhteistyöllään syntyi mielestäni persoonalliset ja mielenkiintoa herättävät elokuvajulisteet. ”Kuuletko naurun?” -elokuvajuliste muodostuu pienistä paloista ja useasta kuvasta, kun taas Hilipati- elokuvajuliste ei ole tavanomainen valokuva. Julisteeseen on muun muassa laitettu erilaisia elementtejä itse lyhytelokuvasta.

Kuva 5. Hilipati – elokuvajuliste

Graafikko: Panu Tiihonen

Tuotanto: KTAMK

8.4 Pohdinta

Auteur-malli ja triangeli-malli ovat käsikirjoittamisen näkökulmasta mielenkiintoisia ja ajankohtaisia. Molemmista on sekä hyvät, että huonot puolensa. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli muodostaa kokonaiskuvaa siitä, kumpi käsikirjoitusmalli palvelee paremmin opiskelijan siirtymistä työelämään. Tutkimusongelmaksi muodostui: Valmentako auteur-toimintakulttuuri sisältötuotannon opiskelijaa paremmin työelämän tarpeisiin kuin triangeli-malli? Alaongelma oli: Miten opiskelijoiden lyhytelokuvista tehdään vahvempi käyntikortti työelämään?

Kuten tutkimani aineiston ja käytännön esimerkit osoittivat, ovat erityiset ongelmat tällä hetkellä koulussamme auteur-toimintakulttuurissa. Perusongelmat lähtevät jo mielestäni käsikirjoittamisesta. Kun yksi opiskelija kirjoittaa käsikirjoituksen auterina alusta loppuun, jää näkökulma suppeaksi ja opiskelijalla on voinut tapahtua omalle tekstille soikaistuminen. Silloin kaikella todennäköisyydellä käsikirjoituksen päälause, näkökulma jne. jäävät helposti hatariksi.

Todettakoon, että omassa käsikirjoituksessani en ymmärtänyt ja ottanut tarpeeksi huomioon kyseisiä asioita. Tästä syystä ehkä minun ja muiden käsikirjoitusten puutteellisuus johtuu ainakin osakseen koulumme auter-toimintatavasta, jossa yksi henkilö pääsee sekä joutuu yksin käsittelemään näitä kysymyksiä.

Tämä herättääkin kysymyksiä. Miksi koulussamme koulutetaan auteur-ajatteluun, kun elokuva-alalla on käytössä triangeli-malli? Kuten työssänikin todetaan, harvassa ovat käsikirjoituskursseilla ne auteur-ideat, jotka olisivat omaperäisiä ja uniikkeja. Auteur-toimintakulttuuri näkyy omien kokemuksieni kautta siten, että suurella osalla työryhmästä on huono motivaatio, koska he eivät pääse vaikuttamaan. Päättäntävaltaa ei ole kenelläkään muulla kuin ohjaajalla. Motivaation puutteesta kertoo esimerkiksi se, että ollessani tuotantokoordinaattorina ei juuri yksikään aikataulu pitänyt.

Mielestäni Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa olisi syytä pohtia vakavasti käsikirjoitusprosessin toimintakulttuurin muutosta. Triangeli-mallia käytetään suomalaisessa elokuvatuotannossa auteur-mallia huomattavasti enemmän. Opiskeluaikoina hyvät projektit ja niissä kehittyminen on äärimmäisen tärkeää. Medianomeja koulutetaan liikaa ja työmarkkinat valitsevat suuresta töihin pyrkivästä massasta valmiimmat, heidän tarpeitaan parhaiten palvelevat yksilöt. Oppilaitoksen tehtävä on antaa opiskelijoille mahdol-

lisimman hyvät kehittymisedellytykset ja työelämävalmiudet jo opiskeluaikana. Mielestäni näihin asioihin ei parhaiten vastata Auteur-toimintakulttuuria suosimalla.

LÄHTEET

Aineistolähteet

Toivo, Taneli 2010. Tuotantokoordinaattorin ja käsikirjoittajan oppimispäiväkirjat
Asobi-lyhytelokuva 2009. Ohjaus Ulla Tapaninen. Tuottaja Hanne Toppinen. Tuotanto
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Naapurisopu-lyhytelokuva 2009. Ohjaus Petteri Stavén. Tuottaja Taneli Toivo. Tuotanto
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Pieni Herääminen-lyhytelokuva 2009. Ohjaus Joonas Makkonen. Tuottaja Matti Kiviniemi.
Tuotanto Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Hilipati-lyhytelokuva 2010. Ohjaus Jouko Kallio. Tuottaja Matti Kiviniemi. Tuotanto
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Hopeinen kuu-lyhytelokuva 2010. Ohjaus Laura Pyykkönen. Tuottaja Juho Nilivaara.
Tuotanto Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Kuuletko naurun?-lyhytelokuva 2010. Ohjaus Matti Kiviniemi. Tuottaja Joonas Tapaninen.
Tuotanto Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Köydenvetoa-lyhytelokuva 2010. Ohjaus Juho Nilivaara. Tuottaja Piitu Venhola. Tuotanto
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Rikoksen tiellä-lyhytelokuva 2010. Ohjaus Jussi Hiltunen. Tuottaja Piitu Venhola. Tuotanto
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Teorialähteet

Aaltonen, Jouko 1993. Käsikirjoittajan työkalupakki: Miten teen video-ohjelman käsikirjoituksen. Painatuskeskus Oy, Helsinki.

Aaltonen, Jouko 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa: Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. LIKE, Helsinki.

Aaltonen, Tapio & Pajunen, Heikki & Tuominen, Kallu Syty ja sytytä: Valmentavan johtamisen filosofia. Talentum, Helsinki.

Ahonen, Kimmo & Rosenqvist, Janne & Rosenqvist, Juha & Valotie, Päivi 2003. Taju kankaalle: Uutta suomalaista elokuvaa paikantamassa. Kirja-Aurora, Turku

Bacon, Henry & Lehtisalo, Anneli & Nyysönen, Pasi 2007. Suomalaisuus valkokankaalla: Kotimainen elokuva toisin katsoen. LIKE, Helsinki.

Berling, Sirpa & Rantala, Teija & Elina, Saksala 2007. Tuottajan työ. Edita Prima Oy, Helsinki.

Ekström, Nora & Joensuu, Juri & Lahdelma, Tuomo & Niemi-Pynttari, Risto 2008. Luovalaji: Näkökulmia kirjoittamisen tutkimiseen. Atena kustannus Oy, Jyväskylä.

Elokuvantaju 2010. Tuotantopäällikkö. Luettu 25.10.2010.

<<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/tuotantopaallikko.jsp>>

Gates, Richard 1995. Production Management for Film and Video. Second edition, Focal Press, Reed Educational and Professional Publishing Ltd 1995, Cornwall, Great Britain.

Halttunen, Elina 2005. Lupaus: Kirja elokuvasta ja elokuvaksi kirjoittamisesta. Aava Books, Vammala.

Hirvonen, Elina 2003. Käsikirjoittaminen. ART HOUSE OY, Helsinki.

Hyytiä, Riina 2004. Ennen kuin kamera käy: Ideasta kuvauksiin, tekijät kertovat. Taide-teollinen korkeakoulu, Helsinki.

Hänninen, Kari 2010. Kauppalehti 2010. Haluatko herraksi? Näin päädyt kaupan kassalle. Luettu ja tulostettu 30.10.2010.

<<http://www.kauppalehti.fi/5/i/talous/uutiset/etusivu/uutinen.jsp?oid=20100918911>>

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, esittely, 2010. Viitattu 29.10.2010.

<<http://www.token.fi/?deptid=11356>>

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, esittely, koulutusalat, kulttuuriala, viestintä, 2010. Viitattu 29.10.2010.

<<http://www.token.fi/?Deptid=12642>>

Keränen, Vesa & Lamberg, Niko & Penttinen, Jukka 2003. Digitaalinen viestintä. Docendo Finland Oy. Jyväskylä.

Kokko, Outi 2010. Taloussanomien 2010. Näihin töihin tunkee nyt liikaa väkeä

<<http://www.taloussanomien.fi/tyo-ja-koulutus/2010/09/21/naihin-toihin-tunkee-nyt-liikaa-vakea/201012987/139>>

Leino, Tomi 2003. Sanoista eläviä kuvia: Käsikirjoittajan opas. Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki.

Liukkonen, Jarmo & Jaakkola, Timo & Kataja, Jukka 2006. Taitolajina työ: Johtaminen ja sisäinen motivaatio. Edita, Helsinki.

Nummelin, Juri 2005. Valkoinen hehku: Johdatus elokuvan historiaan. Kirjakas Oy.

Oksman, Riku 2002. Intohimoa ja ammattitaitoa: puheenvuoroja tuottajan työstä. Pro gradu -työ. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja.

Puranen, Aleksi 2010. Käsikirjoittaja opettajana ja opiskelevana käsikirjoittajana sähköposti, 29.10.2010

Pääkaupunkiseutu 2010. Leffamainos kiroaa ronskisti. Luettu ja tulostettu 26.10. 2010

<http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/leffamainos_kiroaa_ronskisti/>

Solar Films. Kotirauha. Luettu ja tulostettu 30.10 .2010.

<http://www.solarfilms.com/elokuvat/kaikki/kotirauha/fi_FI/teaser/>

Solar Films. Pahat pojat. Luettu ja tulostettu 30.10.2010

< http://www.solarfilms.com/elokuvat/kaikki/pahatpojat/fi_FI/juliste/ >

Solar Films. Sisko tahtoisin jäädä. Luettu ja tulostettu 30.10.2010

http://www.solarfilms.com/elokuvat/kaikki/siskotahtoisinjaada/fi_FI/juliste_2/

Sundstedt, Kjell 2009. Kirjoita elokuvaksi. Suom. Paananen, Raija. Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi, Helsinki.

Wikipedia 2010. Elokuvakäsikirjoittaja. Luettu ja 31.10.2010

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Elokuvak%C3%A4sikirjoittaja>>

Wikipedia 2010. Elokuvaohjaaja. Luettu ja tulostettu 30.10.2010

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Elokuvaohjaaja>>

Wikipedia 2010. Elokuvatuottaja. Luettu ja tulostettu 31.10.2010

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Elokuvatuottaja>>

Wikipedia 2010. Ranskalaisen elokuvan uusi aalto. Luettu ja tulostettu 24.10.2010.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Ranskalaisen_elokuvan_uusi_aalto>